

ВПЛИВ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статі подані матеріали, що висвітлюють досвід проведення уроків з використанням інформаційно-комунікативних технологій. Дібраний матеріал відображує вплив мультимедійних технологій на ефективність проведення уроків.

Розбудова України як незалежної держави супроводжується інноваційним розвитком освіти. Метою державної освітньої політики є створення умов для розвитку особистості і її творчої реалізації.

Реалії сьогодення вимагають від учителів середньої школи пошуку нових ефективних форм і прогресивних методів навчання, які були б адекватними новій парадигмі освіти. Одним із найперспективніших шляхів удосконалення навчального процесу є впровадження методів активного навчання, що будуть сприяти розвитку творчих здібностей школярів. Не замінюючи собою традиційних, методи активного навчання розширюють їх межі і можливості, припускають практичне застосування знань з урахуванням конкретних умов, у конкретних колективах, з конкретними людьми. Саме інтелектуальна робота над матеріалом, власне творча активність дітей призводять до запам'ятовування матеріалу навіть тоді, коли не стоїть спеціальне завдання запам'ятати [6].

Спілкування вчителя з учнями, яке здійснюється на уроках трудового навчання, має бути духовно насиченим, зацікавленим, бо суспільству необхідна особистість, яка вміє працювати на результат, здатна до певних соціально значущих досягнень.

Педагогу необхідно пам'ятати, що здібності – це індивідуально-психологічні особливості людини, що сприяють успішному виконанню тієї чи іншої діяльності. Останнє є основою всебічного розвитку особистості. У ній розвиваються нахили та творчі задатки людини, розкриваються здібності, інтереси, ініціатива, самостійність, активність, винахідливість. Оптимальною для розвитку дитини, як зазначав Л. С. Виготський, є така діяльність, яка створює умови для дитячої творчості [1].

Як стверджують науковці, розвиток творчого потенціалу учнів включає в себе розвиток творчого мислення, уяви, фантазії, інтуїції і творчої сили індивіда в цілому. Творча сила виводить людину на шлях самореалізації, робить її архітектором власного життя. Однією з основ розвитку творчого потенціалу є види пізнавальної діяльності.

Творчі здібності учнів ефективно розвиваються в ході продуктивної творчої діяльності. Ця приваблива для учнів діяльність впливає на всі сторони життя особистості,

* © Гапонова Ю. Л.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

задовольняє потреби в діяльності, самопізнанні, спонукає до пошуку [10].

Окремі аспекти проблеми формування творчих здібностей знайшли своє відображення в дослідженнях вітчизняних науковців. Низка дослідників здійснила вивчення проблеми їх формування А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський, Т. В. Кудрявцев, С. Е. Матушкін, Е. А. Милерян, Т. С. Михальчик, І. Г. Майорова, В. О. Моляко Я. А. Рожнев, В. П. Струманський, Е. А. Фарапонова, І. П. Фрейтаг, В. В. Чебишева та інші.

Важливу роль у формуванні творчих здібностей відіграє працелюбність, яка розглядається з позиції умінь наукової організації праці, раціонального використання робочого часу (Е. Д. Варнакова), планування своєї роботи, уміння контролювати її якість, працювати в колективі, творчо відноситися до праці (В. П. Струманський, Д. М. Зембицький, Е. А. Фарапонова, Е. А. Милерян).

Метою даної статті є аналіз доцільності застосування засобів мультимедіа на уроках трудового навчання для підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу учнями та активізації їхньої пізнавальної діяльності.

Перед системою освіти Державними стандартами та Міністерством освіти України ставиться низка завдань, щодо формування навчальних умінь і знань учнів в умовах інформатизації усіх галузей виробництва. Тому потрібно підготувати школяра до активного сприйняття й обробки інформації, яка надходить, успішно її відображати і використовувати [3].

Ми вважаємо, що молода людина повинна володіти сучасними інформаційно-комунікативними технологіями (ІКТ), бо в разі відсутності певних умінь та навичок буде неминуче відкинута за межі сучасного інформаційного суспільства.

Комп'ютеру належить чільне місце серед сучасних інформаційних засобів навчання. Перелік галузей виробництва, пов'язаних із використанням комп'ютерів, дедалі ширшає. Тому вміння працювати з ними повинен кожний, і школа не може стояти осторонь цієї проблеми.

Науковці відзначають необхідність «комп'ютерної підтримки підручника як засобу посилення функціональності змісту й забезпечення мотивації навчання» [5].

Однією з нагальних проблем сьогодення є пошук шляхів інтенсифікації пізнавальної діяльності, створення стимулювального середовища для її суб'єктів. Для засвоєння дедалі зростаючої кількості інформації на належному за якістю рівні необхідні нові засоби і технології навчання. Одним з таких засобів є комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання.

Важливого значення з огляду на це набуває питання використання в педагогічному процесі мультимедійних засобів навчання (МЗН). Під МЗН розуміємо сукупність різних засобів навчання, як-то текстів, графічних зображень, музики та відео, спрямованих на здобуття знань, удосконалення вмінь і навичок

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

учнів [8].

МЗН забезпечують різні види діяльності, що базуються на комплексному використанні різних типів інформаційних процесів у межах єдиного технічного простору.

Мультимедійні технології навчання – це всі технології, що використовують спеціальні технічні засоби (комп'ютер, аудіо, кіно, відео). З використанням комп'ютерів з'явилося поняття «нова інформаційна технологія навчання». Проте деякі дослідники підкреслюють, що говорити про нову інформаційну технологію навчання можна лише в тому випадку, якщо вона задовольняє основні принципи педагогічної технології (попереднє проектування, відтворюваність, цілісність і т.д.), розв'язує завдання, що раніше не були теоретично чи практично розв'язані та якщо засобом передачі інформації учню є комп'ютерна й інформаційна техніка [8].

Мультимедіа – комп'ютерні системи з інтегрованою підтримкою звукозаписів і відеозаписів [7].

Учителю для застосування комп'ютерних технологій на заняттях потрібна, насамперед, теоретична підготовка в оволодінні цими технологіями: Тому, використовуючи мультимедійні технології, викладач має бути ознайомлений з арсеналом дидактичних можливостей мультимедіа, це зокрема:

- посилення мотивації навчання;
- унаочнення;
- забезпечення науковості навчання;
- розвиток пізнавальних інтересів і здібностей учнів;
- підвищення якості знань, умінь і навичок школярів;
- прискорення темпу навчання;
- поліпшення усвідомлення і запам'ятовування навчального матеріалу;
- активізація самостійної роботи учнів;
- зв'язок теорії з практикою;
- індивідуалізація навчання;
- контроль за засвоєнням знань [5].

Як засвідчує А. В. Осін, у якості основних дидактичних властивостей мультимедійних технологій можна виділити [9]:

- інтерактив;
- мультимедіа;
- моделінг;
- комунікативність;
- продуктивність.

Використання мультимедіа на уроках трудового навчання дозволяє розв'язати такі основні завдання:

- формування в учнів технічного світогляду, закріплення на практиці знань про технологічну діяльність, з опорою на закони та закономірності розвитку природи, суспільства, виробництва і науки;
- ознайомлення учнів з місцем і роллю ІКТ у сучасному виробництві, повсякденному житті;

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

– ознайомлення та залучення учнів до різних видів діяльності, формування необхідних для цього знань і вмінь, навчання учнів способів використання різноманітних засобів праці;

– формування в учнів культури праці, навичок раціонального ведення домашнього господарства, культури побуту, відповідальності за результати власної діяльності, комплексу особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства.

Ми з'ясували, що для ефективного сприйняття інформації учнями, учителю у процесі планування кожного уроку трудового навчання варто намагатись відшукати раціональне співвідношення між репродуктивною та творчою діяльністю. Як показала практика, використання ІКТ підвищує ефективність навчального процесу. Навчальне заняття стає більш насиченим, цікавим.

Уроки можуть бути різними за типом, внутрішньою структурою і методикою проведення. Найбільш поширеною в педагогічній теорії і практиці, як стверджує дидакт В. А. Онищук, є класифікація типів уроків, визначена за основною дидактичною метою:

- засвоєння нових знань;
- формування вмінь і навичок;
- застосування знань, умінь та навичок;
- узагальнення та систематизації знань;
- контролю та корекції знань, умінь та навичок;
- комбінований урок.

Розглянемо фрагменти деяких типів уроків з трудового навчання (дівчата) з використанням мультимедійних засобів навчання:

Урок засвоєння нових знань. Тема: «М'яка іграшка в сучасному декоративно-ужитковому мистецтві. Плоскі та об'ємні іграшки» (6 клас).

Викладання теоретичного матеріалу: учитель розповідає учням про різноманітність м'яких іграшок та їх різнови, використовуючи МЗН («М'які іграшки та їх різновиди»).

Дидактичним завданням є з'ясування видів, різновидів м'яких іграшок та їх місця в сучасному декоративно-ужитковому мистецтві.

Застосування власної презентації дає можливість покращення засвоєння нового матеріалу, бо підвищує мотивацію, зацікавленість, інтерес, активність, ініціативність учениць.

Урок застосування знань, умінь та навичок. Тема: Практична робота: «Пошук виробів-аналогів м'якої іграшки. Створення ескізного малюнка м'якої іграшки» 6 клас.

Виконання практичної роботи (урок проводиться в класі інформатики) з використанням ПК (персонального комп'ютера):

Пропонуємо учням знайти та розглянути вироби-аналогі м'якої іграшки й виконати на аркуші паперу ескізний малюнок нескладної іграшки, яка сподобалась.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Дидактичне завдання уроку: використовуючи мережу Інтернет, здійснити пошук виробів-аналогів м'якої іграшки, аналіз різновидів іграшок, визначити зразок та виконати власний ескізний малюнок.

Раціональне використання на практичних заняттях ПК вирішує багато проблем, а саме: дає змогу скоротити час роботи з інформаційними джерелами, ознайомити учнів з різноманітним, яскравим та цікавим світом м'яких іграшок, зробити заняття привабливим, насиченим, видовищним і сучасним. ІКТ дозволяють перейти від пояснювально-ілюстративного способу навчання до діяльнісного, за якого дитина стає активним суб'єктом навчальної діяльності, реалізувати ідеї розвивального навчання, що сприяє розвитку логічного мислення, культури розумової праці, формуванню навичок самостійної роботи.

Кожний урок, маючи певні цілі та завдання, лише в системі уроків, з використанням зв'язків між різними предметами, забезпечує розв'язання завдань навчання. Перед учителем виникає проблема, як побудувати процес навчання для вирішення дидактичних задач, та як раціонально розподілити час уроку.

Дослідження даного питання показало, що мультимедійні засоби навчання захоплюють учнів, пробуджують у них інтерес та стимулюють мотивацію, навчають самостійного мислення та дій. Ефективність і сила впливу на емоції і свідомість учнів залежить від умінь, стилю роботи конкретного вчителя. Вони вимагають проектування і розроблення таких засобів навчання, які б дозволили поєднати різні види представлення інформації (тексти, музику, графіку, звук, реалістичні зображення) з діяльнісною (інтерактивною) формою навчання, що дає можливість підвищити мотивацію навчання, зацікавленість, якість знань за рахунок комп'ютерної візуалізації, мультимедійного подання об'єктів вивчення. Слід нагадати, що інтерактивність може розглядатись як взаємодія того, хто навчається, з тим, хто навчає, безпосередньо або опосередковано через засоби навчання.

Мультимедійні технології створюють великі можливості активізації навчальної діяльності. Широке застосування мультимедійних технологій у процесі вивчення більшості предметів дає можливість реалізувати принцип «навчання із захопленням», і тоді будь-який предмет матиме рівні шанси стати улюбленим дітьми.

Останнім часом широке розповсюдження одержали «інтерактивні мультимедіа-системи», які є програмно-методичними комплексами, що містять: тексти, звук, статичні зображення, анімаційні зображення, відеофрагменти, відповідні засоби відтворення; дають можливість користувачеві (вчителю, учню) вести фактичний діалог (псеводіалог, діалог, який імітується програмним засобом) із програмою за допомогою комп'ютера і мультимедійних апаратних засобів – мультимедійного проекто-

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

ра і сенсорної (інтерактивної) дошки.

Сьогодні викладання трудового навчання вимагає від вчителя впровадження педагогічних програмних засобів (ППЗ) «Бібліотека електронних наочностей. Трудове навчання, 5-9 класи», що є складовою системи засобів навчання і не виключає застосування інших засобів навчання, доповнюючи їх і надаючи вчителю нові можливості.

Розглянемо фрагмент уроку з трудового навчання (дівчата) з використанням педагогічного програмного засобу (ППЗ) навчання:

Урок засвоєння нових знань. Тема: «Мережки – прозора лічильна техніка вишивання» (7 клас). Комбіноване заняття.

Викладання теоретичного матеріалу. Закріплення теоретичного матеріалу.

Вступний інструктаж: Перед початком проведення практичної роботи проводимо інструктаж з правил безпечної праці, застосовуючи картки «Правила безпечної праці під час роботи з голкою та ножицями». Переглядаючи ППЗ «Техніка виконання простих мережок», учениці вчать виконувати зразки простих мережок.

Дидактичним завданням є ознайомлення учнів з простими видами мережок, формування вмінь та навичок щодо технології виконання мережок, візуалізація видів простих мережок, техніки та послідовності їх виконання.

Рациональне використання ППЗ – це шлях до спрощення проведення уроку, покращення засвоєння нового матеріалу, візуалізації видів простих мережок, техніки та послідовності їх виконання, покращення засвоєння нового матеріалу.

Даний курс включає в себе ілюстрований електронний підручник, великий набір інтерактивних моделей, журнал обліку роботи учнів, питання, тести та завдання. ППЗ буде корисним як вчителям, так і учням загальноосвітніх навчальних закладів, ліцеїв, гімназій тощо.

ППЗ зберігає час учнів, що раніше марнувався на рутинні операції з пошуку навчального матеріалу, повторення забутих понять чи ознайомленням з невідомими поняттями. Усе це стає можливим завдяки довідковій інформації ППЗ. Кожний урок закінчується практичними або контрольними завданнями, тестами.

Даний ППЗ може бути використаний учителем:

- для підготовки та проведення уроку;
- для створення власних уроків і редагування існуючих;
- для проведення тестового контролю знань;
- для проведення індивідуальних і факультативних занять.

Даний ППЗ містить ілюстративні матеріали, подані у формі статичних зображень, відеоматеріалів та імітаційних моделей. Текстові матеріали подані як у формі друкованих, так і озвучених текстів, синхронізованих із зображенням.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

ППЗ має широкий спектр демонстраційних можливостей:

- анімація процесів, які складно або й неможливо спостерігати у природному середовищі;
- мультиплікація технологічних процесів та явищ;
- збільшення або зменшення зображень, їх переміщення, зміна напрямку спостереження тощо.

Результати педагогічної практики показали, що методи і прийоми застосування засобів мультимедіа у процесі самостійної роботи учнів спрямовані на формування компетентностей у галузі інформаційної діяльності школярів, виховання їхньої інформаційної культури. Застосування засобів мультимедіа вносить певну специфіку у відомі загальнодидактичні методи навчання. Так, пояснювально-ілюстративні методи у процесі використання мультимедійного проектора помітно підвищують пізнавальну активність учнів за рахунок збільшення наочності та емоційної насиченості (анімація, звук, відео та інші мультимедійні ефекти). Коли вчитель самостійно розробляє мультимедійний дидактичний матеріал, він може використовувати регіональний краєзнавчий матеріал, що посилює виховний момент уроку.

У процесі трудового навчання засоби мультимедіа можуть виступати і як засіб навчання, і як об'єкт вивчення. Названі загальнодидактичні методи навчання будуть мати місце і збережуть свою специфіку, що в кінцевому рахунку буде сприяти підвищенню якості навчання школярів за рахунок збільшення пізнавального інтересу учнів, можливості індивідуалізації навчання, інтенсифікації методів корекції знань учнів без збільшення робочого часу вчителя. Особливо необхідно відзначити збільшення частки дослідницьких методів навчання, таких як метод проектів.

Сучасні структура і зміст методу проектів орієнтовані на активне застосування засобів обчислювальної техніки та мережевих технологій. Крім того, особливістю методу творчих проектів є його інтеграційний характер, що дозволяє посилити міжпредметні зв'язки між дисциплінами, зробити завдяки мультимедійним засобам навчання процес більш яскравим та цікавим.

Ми з'ясували, що застосування мультимедійних технологій у системі загальної освіти, перш за все, спрямоване на вдосконалення існуючих технологій навчання. Разом із цим необхідно відзначити, що вони привносять у методи навчання особливий момент за рахунок посилення дослідницьких, інформаційно-пошукових і аналітичних методів роботи з інформацією. Засоби мультимедіа є ефективним засобом підвищення пізнавального інтересу учнів, створюють умови для побудови індивідуальних освітніх траєкторій школярів. Застосування цих засобів у навчально-виховному процесі, особливо в самостійній роботі, вимагає розвинутої критичного мислення, на що необхідно звертати особливу увагу вчителям і батькам.

НА ДОПОМОГУ ПЕДАГОГУ

Варто зауважити, що використання мультимедійних технологій у навчально-виховному процесі є предметом стійкого інтересу як педагогіки, так і шкільної практики.

Література:

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте // Психологические очерки / Л. С. Выготский – 2-е изд. – М. : Просвещение, 1967. – 93 с.
2. Гиркин И. В. Нові підходи до організації учбового процесу з використанням сучасних комп'ютерних технологій / И. В. Гиркин // Інформаційні технології. – 1998. – № 6. – С. 4–9.
3. Гребенюк О. С. Комп'ютерні засоби навчання: [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://refs.co.ua/65036-Komp_yuternye_sredstva_obucheniya.html.
4. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти: затверджено постановою Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 // Урядовий кур'єр. -2012. – №19. – С. 9-16.
5. Жалдак М. І. Система підготовки учителя к использованию информационных технологий в учебном процессе : учебное пособие.– М. : Народное образование, 1989. – 58 с.
6. Жидецький Ю. Ц. Вплив інформаційних технологій на світоглядні орієнтири професійної освіти / Ю. Ц. Жидецький //Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.: 2 ч. / АПН України. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти; Редкол.: І.А. Зязюн та ін. – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2002. – Вип.2, Ч.1. – С. 402-406.
7. Закон України «Про загальну середню освіту » від13 жовтня 1999 р. №651– XIV // Освіта України. – 1999. – №25. – С. 5–8.
8. Машбиця Ю. І. Основи нових інформаційних технологій навчання: посібник для вчителів / Ю. І. Машбиця. – К. : ІЗМН, 1997. – 18 с.
9. Осін А. В. Мультимедіа в освіті: контекст інформатизації / А. В. Осін // Трудова підготовка в закладах. – Львів : Новий світ, 2004. – №2. – С.35–38.
10. Слюсаренко Н.В. Развитие творчих здібностей учнів 5-9 класів на уроках обслуговуючої праці засобами ігрової діяльності навчально-методичний посібник. – Херсон : Айлант, 2002. – 145 с.

Дишловенко Л. В. *

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглядається питання формування творчої особистості в навчальному закладі. Висвітлено методи й прийоми роботи з розвитку творчих здібностей молодших школярів.

В умовах сучасних соціокультурних перетворень особливо гостро стоїть проблема формування творчої особистості. Саме на виховання самостійної і незалежної людини спрямовані уроки образотворчого мистецтва в школі.

Період молодшого шкільного віку є найсприятливішим і найвідповідальнішим щодо розвитку творчих здібностей. Чим

* © Дишловенко Л. В.